

BİZ BÜYÜDÜK...

YAZI: Nilüfer AYKAÇ
niluferaykac@gmail.com

Her Őey Murathan Mungan'ın dizesinde saklı:
"Biz büyüdük ve kirlendi dünya"...

Büyük, daha büyük, çok büyük, daha da büyük
ve en büyük olmak için atılan adımlar kirli bir
dünyayı hediye etti çocuklarımıza.
Kalkınmayı, doğa ve insanın uyumu yerine
ekonominin ve rantın büyümesi olarak kabul
eden bakıŐ açısı sağlıksız bir havayı miras bıraktı
geleceęe...

Bugün dünya nüfusunun yüzde 95'inden fazlası, yani yaklaşık yedi milyar insan, kirli bir havayı solumak zorunda ciğerlerine. Yedi milyon insan, iç ve dış ortam hava kirliliği nedeniyle vaktinden önce ölüyor bu dünyada. Yoksulluğun var ettiği iç ortam hava kirliliği 3.8 milyon kişiyi, kısırtılmış sanayileşmenin ortaya çıkardığı dış ortam hava kirliliği ise 3.2 milyon insanı erkenden öldürdü bu dünyada 2016 yılında. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Avrupa bölgesinde hava kirliliğinin her yıl 500 bin canı erkenden aldığı biliyoruz.

Küresel eşitsizlik, kirlenen dünyada da etkisini gösteriyor. Bu dünyanın kahrını çeken düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayanların hemen tamamı (%97) sağlıksız havaya maruz kalırken, küresel iklim değişikliğinden sorumlu olan yüksek gelire sahip ülkelerde bu oran yarı yarıya az (%49). Yaşamı eşit biçimde paylaşamayanlar, kirliliği ve ölümü de eşit bir şekilde paylaşmıyor. Yoksulların ve yoksunların payına dünyanın her bir yerinde hastalık ve ölüm daha çok düşüyor.

Global Air 2018 verilerine göre; dünya çapında ölümlerin önde gelen çevresel nedeni hava kirliliği. Açık ve kapalı alanlarda uzun süre hava kirliliğine maruz kalmanın inme, kalp krizi, akciğer kanseri ve kronik akciğer hastalığına yol açtığı ve bu hastalıkların da 6.1 milyon prematüre ölüme yol açtığı biliniyor.

Her geçen gün yaşamı yok etme pahasına, doymak bilmez bir açlıkla büyüyen bu dünyada hava kirliliği, tüm sağlık riskleri arasında en yüksek dördüncü ölüm nedeni...

Dünya çapında hemen hepsi yoksul olan 2.5 milyar insan, yemek pişirmek ve ısıtmak için kullanılan katı yakıtlardan kaynaklanan hava kirliliğine maruz kalıyor. Kömür, odun, odun kömürü, gübre veya diğer biyokütle yanmalarından kaynaklanan kirli hava özellikle kadın ve çocukları vuru-

Biz Büyüdük... Ve Kirlendi DÜNYA

YAZI: Nilüfer AYKAÇ
niluferaykac@gmail.com

yor. Asya ve Afrika'daki düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşamak, hem kapalı hem açık ortamlarda ölümcül kirliliği solumak anlamına geliyor.

Evlerin içlerindeki kirlilik ise kapı ve pencerelerden sızarak dış ortamı da etkiliyor. Açık havaya yayılan iç mekân kirliliğinde Hindistan başı çekiyor. Hindistan'da her 4 ölümden biri, Çin'de ise her 5 ölümden biri hava kirliliğine bağlı bir hastalık nedeniyle...

Sonbahar soğğunun bastırıldığı bir Eylül sonunda 2.5 mikrondan küçük partiküllerin yarattığı kirlilikte Asya ve Afrika "kırmızı" alarm veriyor (27 Eylül 2018, <http://maps.who.int/airpollution/>). Gelişmiş "kuzey"de doğan çocuklar ise eşitsiz bu dünyanın şanslıları; onların soluduğu hava, "güney"ın bahtsız çocuklarının aksine "yeşil" ve temiz.

Türkiye ise Nazım'ın Doğum şiirinde ifade ettiği gibi "Benim oğlan / dünyaya geldiği zaman / çocuklar doğdu Anadolu'da, / mavi gözlü, kara gözlü, elâ gözlü bebeklerdi. / (...) / kim bilir kaç sağ kalır mucize kabilinden." Şiirden yıllar sonra daha da büyük mucizeler gerekiyor. Çünkü artık Anadolu baştan sona kırmızı, kıpkırmızı: (güncel haritaya ulaşmak için <http://maps.who.int/airpollution/> adresini kontrol edebilirsiniz)

